

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

**ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ
ОРТО МЕКТЕПТЕРДИН 5-7-КЛАССТАРЫ ҮЧҮН
КӨРКӨМ ӨНӨР
ПРЕДМЕТИ БОЮНЧА
ПРОГРАММА**

Бишкек -2018

Программаны түзүүчүлөр:

*Акматов Д.А., Оторбекова А.М. Рыскелдиев К.А., Мамбеталиев Ж.Т.,
Бөлөкбаева А. З., Дөөлөтбаева Н.Ө. Жамангулова К.Ү.*

Жалпы билим берүүчү орто мектептердин 5-7-класстары үчүн көркөм өнөр предмети боюнча программасы.

Программа боюнча сунуш, пикирлерди төмөнкү дарек боюнча жөнөтүүнүздөрдү суранабыз.

Акматов Дамирбек Абыласанович — Кыргыз Билим берүү академиясынын Технология жана искусство лабораториясынын ага илимий кызматкери (топтун жетекчиси).

720000, Бишкек шаары

Эркиндик бульвары - 25.

Кыргыз билим берүү академиясы,

Технология жана искусство лабораториясы

Тел.: 665225.

МАЗМУНУ

1. БӨЛҮК Түшүндүрмө кат

- 1.1. Документтин статусу жана түзүлүшү4
- 1.2. Окуу предметинин мүнөздөмөсү 4
- 1.3. Негизги тилкелик багыттар 5
- 1.4. Окутуунун максаттары жана милдеттери
- 1.5. Предметинин окуу базистик пландагы орду 5
- 1.6. Түйүндү жана предметтик компетенттүүлүктөр 7

2. БӨЛҮМ Окуунун негизги мазмуну

- 2.1. Сунушталган бөлүмдөрдөгү темалардын окутууда сааттарынын ырааттуу бөлүштүрүлүшү.....11

3. БӨЛҮМ Окутуунун деңгээлине коюлуучу талаптар

- 3.1. Окуучулары окутуудагы күтүлүүчү натыйжалары класстар боюнча.....21

АДАБИЯТТАР 23

1. БӨЛҮК Жалпы түшүнүк

1.1. Документтин статусу жана түзүлүшү

Көркөм өнөр окуу предметинин стандарты аркылуу окуучуларды окутуудагы стратегияларын, максатын, мазмунун, билим берүүдөгү бардык катышуучуларына жалпы билим берүү жана өнүктүрүү тууралуу түшүнүк алууга мүмкүнчүлүк берет.

Программада негизги тилкелик багыттары жана тема боюнча окутулуучу сааттардын ирет менен болжолдуу бөлүштүрүлүшү, предметтин ичиндеги жана предметтер аралык байланышы, билим берүү логикасы, окуучулардын курактык өзгөчөлүктөрү эске алынган. Предметтик стандарт программаларын жана окуу китептерин түзүүдө багыт берүүчү негиз колдонмо болуп саналат. Бул, албетте, автордук окуу курстарын түзүүгө, аларды ар түрдүү ыкмалар менен ишке ашыруу үчүн көптөгөн мүмкүнчүлүктөрдү берет, анда мугалимдин чыгармачыл дарамети, окуучулардын жекече өзгөчөлүктөрү, кызыкчылыктары жана муктаждыктары, билим берүү мекемелеринин, жергиликтүү коомдук-экономикалык шарттары, улуттук каада-салттарын, ошондой эле материалдык базасы жана эмгек рыногундагы талаптардын абалы эске алынат.

1.2. Окуу предметинин мүнөздөмөсү

Көркөм өнөр предмети окуучулардын өзүнүн жана башка элдердин маданиятына, патриоттук сезимдерине сый-урмат менен мамиле кылып, дүйнөнү бир бүтүн сүрөт катары кабыл алуудагы идеяларын калыптандырууда чечүүчү ролду ойнойт. Бул окуучулардын өзүн-өзү өнүктүрүп, өзүн мүмкүнчүлүктөрүн чыгармачылык менен колдоно билүүсүнө шарт түзөт. Маданияттуулук менен өзүн ой туюмун түшүндүрүү дүйнөгө таанылган, өнүккөн компетенттүүлүктүн бири болуп саналат, ошондуктан окуу процессинин басымдуу бөлүгү көркөм сүрөт чыгармачылыгынын пластикалык тилде өздөштүрүп көркөм чыгармачылык иштери менен бирге бекемделиши зарыл.

Негизги мектепте Көркөм өнөр предметин окутуу адеп-ахлактык баалуулуктарды, калыптандырууга багытталган, көркөм дүйнөнүн чыныгы сүрөттөрү тууралуу идеялар жана ой жүгүртүү сезимдери, элестетүүсү, көркөм чыгармачылык менен иш алып баруусуна багытталган. Башталгыч мектептин көндүмдөрүнө мүнөздүү сезимталдык, баалуулукка болгон мамилелер, эстетикалык дүйнө таанымы, көркөм жана чыгармачылык боюнча иш-чаралар жаңы сапатка ээ болушу керек.

Предметти окутууда ишмердүүлүк жана көйгөйлөрдү чечүүгө болгон мамилелерди жетектөө учурдун талабы. Айрыкча көркөм сүрөт өнөрүндө чыгармаларды талдап, анализ берип сынчыл ой жүгүртүүсүн кабылдоонун негизинде искусствонун коомдогу ролуна түшүнүүнүн пайдубалын түзүүдө өзгөчө мааниге ээ.

Программанын дагы бир өзгөчөлүгү ал окуучуларга искусство багытында билим, ык жана көндүмдөргө ээ кылуу менен чектелбестен, ар бир мектеп окуучусунун көркөмдүккө болгон көп кырдуу чыгармачылык жөндөмүн ачып, көркөм маданиятын калыптандырууга багытталгандыгында. Көркөм өнөр предметинин окуу программасы бул искусствону - көркөм кабылдап таанып билүүдөгү жаңы кадам, ал окуучулардын практикалык иштерди аткарууда көркөм ой туюму өнүктүрүп баланын жеке кызыкчылыктарын жана курактык мүмкүнчүлүктөрүн эске алып кыял чабыттарын өркүндөтөт.

1.3.Негизги тилкелик багыттар

1. Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары.
2. Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ.
3. Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция.

Көркөм өнөр предметинин объектиси болуп кылымдар бою иштелип чыккан, Ата-Мекендик, улуттук жана дүйнөлүк көркөм маданиятындагы эмгек көндүмдөрүн жетишкендиктеринин тажрыйбасы саналат.

Көркөм өнөр предметинин (5-7-класстар), окутуунун негизги багыттары бири-бири менен тыгыз байланышта. Аталган предметти окутуунун жүрүшүндө окуучулардын чыгармачылык жана эстетикалык мүмкүнчүлүктөрүнүн калыптанышына басым жасалат, алган билимдерди жашоодо турмушунда колдонууга мүмкүнчүлүк түзөт. Көркөм өнөр предмети, көркөм чыгармачылык өнөрүнүн ар кандай түрлөрү, негиздери боюнча интеграцияланып, графика, живопись, айкелчилик (айкел), колдонмо жасалга өнөрү, айлана-чөйрөнү эстетикалык жактан уюштуруу, композиция ж.б. окуучуларга адам жашоосундагы көркөм баалуулуктарын түшүнүү үчүн өбөлгөлөрдү түзөт, бул алардын чыгармачылык дараметин ачыкка чыгарууга жана көркөм иш-ыкмаларын натыйжалуу пайдаланууга шарт түзөт. Көркөм өнөр предмети мектептеги окуу предмети катары окуучуларга тарбия берүү менен көркөм чыгармачылыкты көркөм мурастар аркылуу кабылдоо жана

улуттук колориттеги чыгармаларын жаратууда, алардын чыгармачылык жөндөмдөрүн тынымсыз өнүктүрүп, өнүктүрүүгө багытталган.

1.4. Окутуунун максаттары жана милдеттери

Көркөм өнөр предметин окуп-үйрөнүүнүн натыйжасында төмөндөгү **максаттар** ишке ашырылат:

- көркөм өнөр чыгармаларын эмоциялык-дөөлөттүк кабылдоого жөндөмдүүлүктүн өнүктүрүлүшү;
- кесиптик жана элдик чыгармачылыктын чыгармаларына эмоциялык мамилени тарбиялоо;
- чыгармачыл иштерде өзүнүн курчап турган дүйнөгө болгон мамилесин туюндура билүүгө үйрөтүү.

Көркөм өнөр предметин окутуу процессинде төмөндөгү милдеттер чечилүүгө тийиш:

- көркөм өнөрдөгү ар кыл багыттарга, жанрларга тиешелүү чыгармалардагы көркөм идеяны кабылдоого болгон таанып-билүүчүлүк кызыгууну активдештирүү;
- дүйнөлүк жана ата мекендик маданияттын чыгармаларына болгон (баалуулук) мамилени калыптандыруу үчүн шарттарды түзүү;
- окуучулардын чыгармаларды эмоциялык кабылдоосун көрсөтүүсүнө түрткү берүү;
- окуучуларды автордук идеяны андап түшүнүүгө жана бул андап түшүнүүнү оозеки, жазуу жана чыгармачыл формада көрсөтүүгө маани берүү;
- курчап турган чындыкты өз алдынча көркөм чагылдырып берүүнүн чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү.

1.5. Предметинин окуу базистик пландагы орду

Негизги мектепте 5-7-класстарда окуу жүктөмү Базистик окуу планга ылайык ар бир класста жумасына 1 саатты түзөт, жыйынтыгында окуу жылында 34 саат болот.

"Көркөм өнөр" предмети 5-6-класстарда 2018-2019-окуу жылында жаңы окуу программа боюнча окутулат, ал эми калган класстарда былтыркы программадагы тематикалык пландын негизинде окутулат.

1.6. Түйүндүү жана предметтик компетенттүүлүктөр

«Көркөм өнөр» курсунда көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу окуучуларда өзөктүү жана предметтик компетенттүүлүктөр калыптанат.

Түйүндүүлөрү - ишке ашыруу шарттарына шайкеш келген аныктоочу компетенттүүлүктөр, алар универсалдуу болуп саналат.

Предметтик компетенттүүлүктөр – конкреттүү окуу предметтеринин алкагында калыптануучу компетенттүүлүктөр.

Аталган компетенттүүлүктөр өз ара байланышкан, мында окуучу эмнени билиш керек, ишти кандайча аткарышы керек жана мындан аркы аткарылуучу жумуштарда алган билимдери же алынган натыйжаларды колдонгондой болушу керек.

Негизги мектепте көркөм өнөргө окутуунун натыйжасында окуучулар:

- сүрөт (пластикалык) искусстволорунун негизги түрлөрү жана жанрлары, алардын адамзаттын маданий калыптануусундагы ролу тууралуу билимдерди алышат;

- чыгарманы окуп-үйрөнүүнү билишет, курчап турган дүйнөнүн кубулуштарына, искусство чыгармаларына эстетикалык баа беришет;

- чыгармаларды кабылдоодо колдонулган көркөм каражаттарын аныкташат, искусствонун ар кыл түрлөрүнүн, чыгармалардын мазмунун, образдык тилин талдоого алышат;

- искусство чыгармаларынын мазмунун интерпретациялашат, чыгарманын мазмуну тууралуу автор менен жана курбалдаштары менен диалог жүргүзүшөт;

- көркөм өнөрдүн белгилик-символдук табияты тууралуу түшүнүктөргө ээ болушат, көркөм образ түзүү үчүн ар түрдүү искусстволордун көркөм туюндуруу каражаттарын пайдаланышат.

Программа башталгыч мектепте башталган логикалык идеялардын улантылышына өбөлгө түзөт:

- окуучулардын чыгармачылык жөндөмүн, образдык жана *ассоциативдик ойломун*, кыял чабыттарын, образды көрө билүүдөгү эс тутумун, *эмоционалдуу-эстетикалык чыныгы көрүнүштөрдү кабыл алуусун өнүктүрүү;*

- көркөм сүрөт өнөрүндөгү, колдонмо жасалга өнөрүндөгү, архитектура жана дизайндагы маданий көркөм чыгармаларын **кабылдоо;**

- көркөм чыгармаларга эмоциялык жооп кайтарууга жөндөмдүүлүгү менен практикадагы даярдыгы аркылуу курчап турган дүйнөдөгү таанып билүү, сүрөт тартуу, колдонмо жасалга өнөрү, айкелчилик, дизайн, архитектура жана коомдук иштерде жүзөгө ашыруудагы көркөм каражаттары аркылуу

искусствонун тилинде түрдүү образдарды жаратуудагы чыгармачылык тажрыйбанын негизинде алган билимдерин **ишке ашыруу**;

- көркөм чыгармачылыкта тегиздикте жана көлөмдүү композицияларды түзүүдө сүрөттөп тартуунун түрдүү формаларын колдонуп (өзүнөн көрүп, элестетип, эстеп калган боюнча, кыял чабыттары аркылуу) сүрөттөп тартууда **билгичтиктерин, көндүмдөрүн колдонуу**;

- көркөм сүрөт өнөрү жана анын тарыхы, улуттук өзгөчөлүктөрдү сезүү мүмкүнчүлүгүн түзүп туруктуу кызыгуусун **калыптандыруу**.

Түйүндүү компетенттүүлүк билим берүүнүн жыйынтыгы болуп эсептелип конкреттүү предметтердин мазмуну боюнча ишке ашырууга мүмкүн болгон окуучулардын коомдогу тажрыйбасына негизделген.

Жеке жана кесиптик чөйрөдө адам тарабынан колдонгондой ресурстардын категорияларына (маалымат ресурстары, адамдын башка адамдар жана топтор менен баарлашуусу, жеке адамдын сапаттары жана мүмкүнчүлүктөрү) ылайык, төмөнкү өзөктүү компетенттүүлүктөр саналат:

1) маалыматтык компетенттүүлүк – маалыматты өз ишмердүүлүгүн пландоого жана ишке ашырууга колдонуу, аргументтештирилген чечимдерди калыпка салуу. Маалымат менен иштөө жөндөмүнө басым жасайт : жетишпеген маалыматты максаттуу түрдө издөө, айрым фрагменттерди салыштыруу, бүтүндүк анализ жасоо жана гипотезаларды коё билүү ыктарын билүү. Кишиге терең ойлонулган маалыматтын негизинде аңсезимдүү чечимдерди алуусуна шарт түзөт;

2) социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк – өз аракеттерин башка кишилердин жана социалдык тайпалардын кызыкчылыктары менен шайкеш келтирүүгө даяр болуу, өз ой пикирин позициялардын ар түрдүүлүгүнүн жана башка адамдардын баалуулуктарына (диний, этникалык, кесиптик, атуулдук урматтоо менен мамиле кылуунун негизинде цивилизациялык түрдө жактай билүү. Диалог учурунда тиешелүү маалыматты алууга даяр болуу жана аны инсандык, социалдык жана кесиптик проблемаларды чечүү үчүн оозеки жана жазуу түрүндө сунуштоо. Маселелерди чечүү үчүн башка кишилердин жана социалдык институттардын ресурстарын колдонууга шарт түзөт;

3) “Өзүн-өзү уюштуруу жана проблемаларды чечүү” компетенттүүлүгү - ар түрдүү жолдорду колдонуу менен өз алдынча же башка кишилер менен карым-катнашта маалыматтагы, окуу жана турмуштук абалдардагы карама-каршылыктарды табууга жана аларды чечүүгө даяр болуу, ошондой эле кийинки аракеттери тууралуу чечимдерди кабыл алуу.

Компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлдерин аныктоонун

негизи болуп окуучунун өз алдынчалуулук даражасы жана маселелерди чечүүдөгү ишмердүүлүктүн колдонулган түрлөрүнүн татаалдыгы болуп саналат.

Негизги компетенттүүлүктөрдүн калыптануусунун **үч деңгээли** белгиленет:

биринчи деңгээл (репродуктивдүү) окуучулардын үлгүгө жараша (аткаруу үчүн берилген алгоритмдер) аракет кылуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;

экинчи деңгээл (продуктивдүү) курамы боюнча жөнөкөй ишмердүүлүктү аткара билүү, үйрөнүп алган алгоритмди башка учурда колдоно билүү жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;

үчүнчү деңгээл (креативдик) өз алдынча конструкциялоо жана негиздеме жасоо элементтери бар татаал курамдуу ишмердүүлүктү ишке ашыруу болуп саналат.

Компетенттүүлүктөрдүн болушу окуучулардын турмуштук маанилүү учурларын жеңе билүүлөрүнө мүмкүнчүлүк берет. Алардын жардамы менен окуу процессинин күтүлгөн жыйынтыктары калыптанат.

*«Көркөм өнөр» курсунда көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу окуучуларда **эстетикалык, баалуулук жана чыгармачылык** компетенттүүлүктөр калыптанат.*

1. Эстетикалык компетенттүүлүк – окуучунун искусствону кабылдоого жана көркөм чыгармаларга эмоциялык жооп кайтарууга жөндөмдүүлүгү менен даярдыгы. Ал:

** көркөм-эстетикалык табиттин – чындыктын же искусствонун эстетикалык кубулушун көрө билүү, сезе билүү, түшүнүү жана аны туура баалоо билгичтигинин;*

** көркөм-эстетикалык баалуулуктар менен карым-катышта болуу муктаждыгынын өнүгүшүн шарттайт.*

2. Баалуулук компетенттүүлүгү – эстетикалык баалуулуктарды кабыл алууга; бийик жана массалык сүрөт искусствосунун чыгармаларынын ийгиликтери тууралуу ой-пикирин айта билүүгө; сүрөт искусствосуна, өз элинин көркөм салттарына жана дүйнөлүк маданияттын жетишкендиктерине кызыгууга; азыркы дүйнөнүн мультимаданий картинасын (сүрөтүн) кабыл алууга; сүрөт искусствосунун ар кыл чыгармалары боюнча өз көз карашын аргументтей алууга жөндөмдүүлүк.

Ар бир теманы окуп-үйрөнүүдө, искусство чыгармаларын талдоого алууда ар дайым искусствонун гуманисттик түзүүчүсүнө басым жасоо керек:

- * сулуулук*
- * жакшылык*
- * чындык*
- * чыгармачылык*
- * жарандык*
- * патриоттуулук*

* жаратылыштын баалуулугу

* адам өмүрүнүн баалуулугу сыяктуу баалуулуктар тууралуу айтуу керек.

3. Чыгармачылык компетенттүүлүк окуучуларда чыгармачыл ишмердүүлүк тажрыйбасынын өнүгүүсү, сүрөт искусствосунун мыйзамдарын өздөштүрүү, инсандык өзүн өзү реализациялоо, практикалык ишмердүүлүк аркылуу окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн активдештирүү менен байланыштуу. Ошондой эле:

* мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен, ар бир окуучунун кызыгууларын өнүктүрүү,

* ар кандай чыгармачылык маселелерди чечүү жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү менен да байланышат.

Тематикалык пландаштыруу

5-класстын жылдык темасы “Көркөм өнөр жана жыл мезгилдери”
(жумасына 1 саат, бардыгы 34 саат)

№	Темалар	Окуучулардын окууда ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1-чeyрек 9 саат		
1	Көркөм сүрөт өнөрүнүн түрлөр жана жанрлары.	Натюрморт, пейзаж жана портреттердин сүрөтүн аткарууда алгач барактын туура жайгаштыруунун жолдорун тандайт. Белгилүү сүрөтчүлөрдүн чыгармаларынан алардын түрлөрүн жана жанрларын ажырата билет
2	Натюрморт. “Гүлдөр” Көркөм сүрөт өнөрүнүн түрлөрү жана көркөм каражаттары. Эркин темада чыгармачылык менен изденүү.	Натюрморт жанрында күзгү гүлдестелерден ар түрдүү көңүлдүү, кайгылуу, салтанаттуу маанайды билдирет. Графикада сызык, тактардын жардамы менен образын туура аныктайт. Тондор жана түстөр аркылуу нерселердин көлөмүн чыгарып сүрөттөөнүү ишке ашырат.
3	Көркөм сүрөт өнөрү. «Саймалуу таш» (чекит-чекиттер, сызык-сызыктар, так, өң-түс, көлөм).	Аска бетиндеги таштардагы, "Саймалы -Таштагы" сүрөттөр менен таанышып, алаардын негизинде эскиздерин түзөт.
4	Колдонмо жасалга өнөрүндөгү декоративдик	Декоративдик кооздук жаратып түзүүдө сүрөт өнөрүндөгү

	өнөрчүлүктөгү композиция. Табигый каражаттардан эркин темада түзүлгөн курак. Шырдак. Көркөм сүрөт өнөрүндөгү композициялык сабат.	мыйзамдарды колдонот. Кыргыз жана башка улуттардын жасалгаларды жаратуудагы оюларынын элементтеринин курамын үлгү катары колдонот.
2-чейрек 9 саат		
1	Жыл мезгилдери көркөм өнөрүндө. “Кыргызстандагы тоолор” (ритм, контраст жана нюанстар).	Тоолордун кооздугун жана бийикт пейзаждардын сүрөттөп чагылдырат. Живопись жанрындагы көндүмд негизинде чыгармачыл ишти аткарган үйрөнүшөт.
2	“Менин сүйүктүү жаныбарым” анималисттик жанрда. Көркөм сүрөт өнөрүндөгү симметрия жана ассимметрия	Жаныбарлардын (көпөл ийнеликтин ж.б.) этап этабы мен иштөөнүн жолдору менен таанышып "Менин сүйүктүү жаныбарым " -деп темада кубануу сезимдерин билдире алат
3	“Кеч күз” пейзаж . Аба жана сызыктуу перспектива, жарыктын таралышы.	Живопистеги мейкиндик этап менен сүрөттөлүшүн, мейкиндик пландарын графикада, живопись берилиши менен таанышып сызыктуу жана аба перспективасын сүрөттө жолдору өздөштүрүшөт.
4	Жаңы жылды тосолу : Кагаз пластикасы, квиллинг жасалгалоо жана жарашык.	Кооздук үчүн материалдар тандап, кооздоо үчүн каражаттар колдонот. Жаратылыштагы көркөм кооздуктарды сезүү менен өз алдынча композицияларды түзөт.
3-чейрек 10 саат		
1	Жомоктор дүйнөсүндө. Бездик чыгармалардын түрлөрү жана көркөм каражаттар.	Айкелдердин жаралуу тарыхы менен таанышышат. Ар кандай материалдардын (чопо, чополуу, табигый материалдар) касиеттерин айырмалап билип, туура колдонот. Айкелдеги көлөмдү чыгаруудагы көндүм, шыктарга ээ болот.
2	Эркин композиция. Китептер үчүн иллюстрация.	Көркөм чыгармаларды түшүнүү. Ар кандай деңгээлдеги чыгармалар менен таанышып боорукерлик, сезимталдык, баалуулуктар боюнча, дүйнөнү бүтүндөй сүрөт боюнча калыптанган көз

		караштарын түшүнөт. Тандалган сюжет боюнча өз алдынча чыгармачылык иштеринде сүрөттөр бере алат.
3	Табияттын табышмактуу сырлары– көркөм өнөрүндө. Монотипии техникасында аткаруу.	Майрамдык маанайдагы паннолорду түзөт. Дизайн бейнеси боюнча жаңы шыктарга ээ болот. Өз алдынча топтордо коллективдүү иштерди аткарууда жаңы көндүмдөргө ээ болушат.
4	Майрамдык маанайды түшүндүргөн композиция: белектер, куттуктоо, баракчалары, дубал газета.	Жамааттык, майрамдык маанайдагы адамды сүрөттөп тартуудагы жөнөкөй ыкмалары менен таанышат. Элдик майрамдарга арналган топтор менен иштөө үчүн жекече композицияларды түзүүнүн жолдорун өздөштүрөт. Практикалык иштерди аткарууда жөнөкөй композициянын негиздерин колдонот.
4-чейрек 9 саат		
1	”Көркөм сүрөт өнөрүндөгү жазгы керемет”.	Ар кандай маанайда өзгөрүлүп турган жазгы пейзажды элестетип же эстеп калганы боюнча болжолдуу жаратылыштагы абалды таасрленип (ачык жана жарык түрдүү түстөр менен) сүрөттөп тартат.
2	“Космос мейкиндигине” саякат	Космос темасындагы образдарды сызыктардын жана түстөр менен сүрөттөп тарта алат. Art материалдар ар эскиздерин көрсөтүшөт, чиймелерди, көркөм сүрөт.
3	«Эч ким - эч качан унутулбайт» Улуу жеңиш күнүнө карата майрамдык маанайды чагылдырган сүрөттөр.	Көркөм каражаттар менен өзүнүн көз карашы боюнча кайгылуу же бактылуу окуяны билдире алат.
4	Кыргыз жери- керемет”.	Табияттагы мейкиндиктин талдап, бакоо жүргүзөт. Ишти этап этабы менен аткарууну жолдорун көрсөтөт (жайгаштыруу,

		түзүү, түстөрдү туура пайдаланганды). Искусствого болгон сүйүүсүн жана кызыгуусун өрчүтүү, Жашоодогу жана жаратылыштагы көркөм кооздукту көрө билип, сүрөттөп бере алат.
--	--	---

6 - класстын жылдык темасы “Түстөрдүн табияттагы табышмактуу сырлары”

(жумасына 1 саат, бардыгы 34 саат)

№	Темалар	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1-чейрек 9 саат		
1	“Эмгек баарынан улук” көрөм өнөрүнүн күндөлүк жашоо турмуштагы орду	Практикалык иштерде чыгармачылык иштерди аткарууда тең салмактуулуктун көркөм мүмкүнчүлүктөрүн колдонот. Ой жүгүртүүнүн негизинде өзүнүн таанып-билүүдөгү чыгармачылык жөндөмүн өркүндөтөт.
2	“Натюрморт” предметти натурадан карап тартуу көндүмдөрүнө ээ болуу	Натюрморт жанрына тиешелүү терминдерди, ошондой эле атактуу сүрөтчүлөрдү жана алардын чыгармаларын билет. Натюрморт жанрында чыгармаларды жигердүү кабыл алып, сезе билип көркөм каражаттардын мүмкүнчүлүктөрүн колдонуп, чыгармачылык менен иштерди аткарат. Натюрморт тартууда тааныш предметтерден композиция түзүүгө басым жасайт.
3	Пейзаждын түрлөрү. Пейзаждын бир түрүнөн композиция жаратуу.	Пейзаждагы маанайды берүүдө түстөрдүн ролун түшүнөт. Гуашь боёгу менен иштегенди билет, элестетүүсү жана эстеп калган боюнча чыгармачылык ишинде көркөм

		сүрөттөөнүн негизги каражаттары болгонун (композиция, түстүү, жарык, көлөкө, перспектива) пайдаланып, иштей алат.
4	“Күз берекеси ”-көркөм өнөрүнүн түрдүү жанрларында композициялык ишти аткаруу.	Декоративдүү композиция түзүүнүн мыйзамдарын билет. Темада "Күз берекеси "-деген темада композиция түзүүдө кыргыз жана башка элдердин оймо-чиймелерин колдонот..
2-чейрек 9 саат		
1	Оюмдар дүйнөсү жашоо турмушубузда: - Оюмдардын айрым элементтери; - Симметриялык оюмдарды түзүү; - Композициялык оюмдар; -Оюмдардын буюм бетине түшүрүлүшү.	Декоративдик композиция түзүүдөгү мыйзамдарды колдонот. Композиция түзүүдө кыргыз ж.б.. улуттардын оймолорунун негизинде чыгармачылык ишти аткарат.
2	“Табият жана архитектура.” “Менин үйүм, айылым , шаарым келечекте”. Сүрөттөр, чиймелер ж.б.	Архитектура түрлөрүн ажырата алат: көлөмдүү, ландшафтык жана шаар куруу. Архитектуранын формасын, биримдигин түшүндүрөт.
3	Жаңы жыл алдындагы интерьер. -дубал газетасы; -декоративдик жасалгадагы кагаз пластикасы; -интерьерде жаңы жылдык балатыны жасалгалоо.	Графикалык каражаттар менен плакатты курак ыкмасында аткаруудагы көндүмдөрүн өнүктүрөт. Жаңы жылдык балатыны кооздоого катышат (панно - коллаж) буга чейин үйрөнгөн көркөм каражаттар менен иштөөдөгү ыктарды колдонушат. Ар түрдүү кагаздардын түрлөрүнөн конструктивдүү иштерди аткаруудагы ыкмаларды колдонушат.
4	Белгилүү сүрөтчүлөр жана алардын иштери	Көркөм сүрөт өнөрү жана анын тарыхына таанып билүүчүлүк кызыгууларын калыптандырат. Дүйнө жана чеберчилик менен, адеп-ахлактык жана эстетикалык көз

		карашы калыптанат.
3-чейрек 10 саат		
1	Портрет жанры. Адамдын бет түзүлүшүн түзүүдөгү пропорциялык ирети. (графика, живопись)	Адам баш түзүлүшүн сүрөттөп тартууда же көлөмдүү жасоодо (бет түзүлүшүндөгү мүнөздүү белгилерин, пропорциясын, кулк мүнөзүн) сүрөттөп чагылдырууда ишти аткаруудагы иретүүлүктү сактайт.
2	Адамдын тулку бою. Бир шилтем ыкмасында темага ылайык кыймыл аракеттерди сүрөттөп чагылдыруу (шилтем ыкмасында)	"Бир шилте" деген термин жана анын ишке ашыруу ыкмалары түшүнөт, практикада колдонот. Адамдын тулку боюн сүрөттөп тартуу көндүмдөр калыптанат. Адамы кыймыл аракеттеги сүрөтүн тарта алат. Көз өлчөмүн жакшы өстүрүп, чыгармачылык менен ой жүгүртүп, таанып-билүү ишмердүүлүгүн өстүрөт.
3	Баталдык жанр. "Эр жигит эл четинде, жоо бетинде".	Эр жүрөк, баатырлардын образдарын түзүп жаратуудагы тажрыйбага ээ болот. Ата Мекендик баатырлардын эстеликтери мисал келтирилет. Долбоордук иштер боюнча баатырларынын эстелигине чыгармачылык менен түзүүдө тажрыйба топтойт.
4	Апалар темасы көркөм чыгармаларда. Апалар үчүн майрамдык белектер. (сувенир, куттуктоо баракчалары).	Эне темасына байланышкан көркөм сүрөт өнөрүндөгү, чыгармаларды мисал келтирет. Аял затынын образын (байкоолордун негизинде, элестетип) чыгармачылык менен изденүүнүн натыйжасында түзөт.
5	"Жазгы маанай" (пейзаж)	Пейзаж жанрындагы терминдерди ишти аткаруудагы иретүүлүктү билет. Өзүнөн көрүп же эстеп калган боюнча жазгы маанайды сүрөттөп бере алат. Пейзаж сүрөтчүнүн ой толгоосу чыгармасында чагылдырылаарын таанып билет.

		Пейзажда жарыктын таралышы, ар кандай маанайды чагылдыруудагы түстөрдүн ролун түшүнөт. Табияттын ар кандай абалдагы эртең менен, кечинде, күүгүм кирип, туман түшкөндөгү абалын көрө билип андагы карама-каршылыктарды айырмалап жазгы маанайды сүрөттөп берет.
6	Анималистикалык жанр. Жаныбарлардын кыймыл аракеттерин сүрөттөп чагылдыруу.	Көркөм өнөр негизги мыйзамдары колдонот: түзүү, өз ара шайкештиги, форм, пропорция, динамика, түс ж.б.
7	“Нооруз-жаңы күн майрамы” Майрамдык маанайды чагылдырган композиция.	Максаттуу багытына жараша ишти этаптарга бөлөт. Дүйнөнүн поэтикалык көрүнүшүн элестетип, эстеп калганы боюнча сүрөттөп чагылдыруудагы чыгармачылык жөндөмүн өркүндөтөт.
4-чейрек 9 саат		
1	Түстөрдүн жашоо турмушубуздагы орду жана мааниси. Түстөр аркылуу түрдүү образдардын берилиши.	Жылуу жана муздак түстөрдүн сезимдерге болгон таасирин түшүнөт. Табияттагы түстөрдүн айкалышын, өз ара байланышын айырмалап билет. Түстөрдүн бири-бирине карама-каршы келген учурларын сүрөттөп тартат.
2	“Күндүн желеси” (радуга), жазгы пейзаж.	Кагаздын бетинде ачык жана күнүрт куюлушкан түстөрдү изденип таба алат. Жазгы жаратылыштагы сулуулук байкоо жүргүзүү жана салыштыруунун негизинде ар түрдүү түстөр аркылуу сүрөттөй алат.
3	Натюрморт “Талаа гүлдөрү”	Натюрморттогу сүрөттөрдөн – мезгилди, ошол кездеги жашоону, окуялар жөнүндөгү маалыматтарды билет. Натюрмортто сүрөтчү түстөр аркылуу кандай маанайды бергендигин

		түшүнөт. Натюрмортту элестетип сүрөттөп тартуу менен (кубанычтуу, майрамдык, капалуу ж.б.) түрдүү маанайды түшүндүрө алат. Живописстик жана композициялык көндүмдөрү калыптанат.
4	Каалоосу боюнча сүрөтчүлөрдүн аткарган иштеринен пайдаланып композиция түзүү.	Өзүнүн жана классташтарынын иштерин талкуулашып мазмуну жагынан, чыгармачылык милдеттердин аткарылышын талдашат. Көргөзмөлөрдөгү талкууга катышат.

7- класстын жылдык темасы "Адам жана сулуулук"
(жумасына 1 саат, бардыгы 34 саат)

№	Темалар	Окуучулардын окууда ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1-чейрек 9 саат		
1	Адам баласы жаратылышта гана сулуу. Тандалган технологиялык иштерди жүзөгө ашыруу.	Туулган жердин табиятынын сулуулугу жана ар кандай климаттык алкактардын табияттынын сулуулугун салыштырмалуу мүнөздөп бере алат. Жашаган жеринин табиятына мүнөздүү көрүнүшүн живопись жанрында сүрөттөп чагылдырат. Табияттагы образдарды жаратуу үчүн көркөм каражаттарын пайдаланат.
2	Дизайн. Интерьер жана экстерьер.	Дизайндын көркөм маданияттындагы (сулуулуктун образын жаратууда) ролун жана дүйнө жүзүндө анын маанисин, баалуулугун түшүндүрүп бере алат. Интерьер жана экстерьер эмне экенин билип айырмалай алат.
3	Сүрөт өнөрүнүн тарыхы.	Ар түрдүү элдердин көркөм чыгармаларын баалай билип, алардан алган таасирлерин түшүндүрүп бере

		алат. Көргөн чыгармаларын таанып билип (сабактарда алган маалыматтар боюнча), ал чыгарма кандай көркөм салттуу маданиятына таандык экедигин, кандай аталаарын маданият иштейт. Көркөм тарыхынын өзгөчөлүктөрү тууралуу ар түрдүү (сабактардын znako-myh) тартып сулуулук osobennos-tyah түшүнүү элдеринин сүйлөшкүлө.
4	Элдик көркөм өнөрдүн мезгил менен байланышы.	Элдик чыгармалардын дүйнөлүк чыгармалар менен байланышын таанып билет. Көркөм музейинин ролун түшүндүрүп, көркөм чыгармалар улуттун кенч экенин түшүнөт. Кыргызстандын жана дүйнөгө атагы чыккан өнөр инсанды билет.
2-чейрек 9 саат		
1	Көркөм сүрөт өнөрүндөгү образдар.	Көркөм сүрөт өнөрүндөгү мыйзамдарды, портрет жанрында чыгармаларды жаратуудагы жарыкты ролун билет. Алган билимдерин чыгармачылык иштеринде колдонот.
2	Жаратылыш жана архитектура "Менин келечектеги үйүм"	Архитектуралык курулуш, сырткы көрүнүшүн сүрөттөп айтып берет. Үйдүн негизги бөлүктөрүн жана жасалгасын анализдейт.
3	Гуашь жана акварель боёктору менен композициялык иштерди аткаруу.	Композициялык иштин сюжетине жараша гуашь жана акварель боёктору менен тандалган ыкмада иштейт алат.
4	Адабий чыгармалардагы каармандары. Адабий чыгармаларга иллюстрация.	Тандап алган адабий чыгармадагы өкүнүчтүү жана кайгылуу окуяларды талдап, кандайча сүрөттөп чагылдырылдыруунун жолдорун өздөштүрүшөт. Турмуштагы поэтикалык көрүнүштөргө маани берип, композиция түзүү көндүмдөрүн өстүрүшөт.
5	Көрүнүктүү көркөм сүрөт	Кыргызстан жана дүйнөдөгү

	өнөрүнүн музейлери жана алардын адамзатынын маданиятына тийгизген таасири.	белгилүү музейлери менен таанышуу. Чыгармага анализ жүргүзгөнгө, андагы негизги ойду билдиргенге, материалдарга талдоо жүргүзүү жөндөмүн өркүндөтөт.
3-чейрек 10 саат		
1	Заманбап архитектура	Архитектура, негизги түшүнүктөрү менен таанышышат. Архитектураны курулуштун түрлөрү боюнча айырмалайт.
2	Жартылыш жана боз үй.	Тарыхый архитектуралык баалуулугу тууралуу айтып берет. Жаратылыштын жердигинде (фонунда) ар кандай ыкмада боз үйлөрдүн сүрөтүн тартат.
3	Архитектура, келечекте фантастикалык имараттар.	Ар түрдүү көркөм каражаттар менен архитектуралык курулуштардын перспективалык түзүлүшүн сүрөттөп чагылдырат. Колдо бар каражаттар менен ойлоп тапкан эскиздердин негизинде табышмактуу архитектуралык курулуштардын чакан макеттерин даярдашат.
4	Борбордук Азиядагы архитектура.	Компьютердик технологиянын жардамы менен Борбордук Азиянын тарыхын жана азыркы учурун, келечеги тууралуу айтып бере алат.
5	Жартылышты коргоо	Көркөм жана табигый каражаттар менен коллективдүү иштерди аткарышат. Байкоо жүргүзүүнүн негизинде адамдар менен жаратылыштын байланышын баамдап билишет.
6	Дизайн. Кагаз пластикасы (куттуктоо баракчалары).	Ар кандай кагаз пластиканын ыкмаларын колдонуп чыгармачылык иштерди аткарышат. Чыгармачылык менен аткарылган иштерди топтордо талкуулап айтылган сын-пикирлерден жыйынтык чыгарышат.
7	Архитектуралык курулуштардагы скульптура (рельеф, барельеф, горельеф)	Көркөм жана табигый каражаттарды колдонуп, көлөмдүү композицияларды түзүүнүн

		жолдорун өздөштүрүшөт.
8	"Саламатсыңбы Нооруз!" Айлана-чөйрөнү коргоо жана жашылдандыруу темасында майрамдык маанайды чагылдырган плакат.	Улуттук майрамды белгилөөгө даярдык көрүп, жамааттык плакат чыгарууну пландаштырышат.
4-чейрек 9 саат		
1	"Ата Мекенди коргоо". Аскердик (майдан жанры).	Ата Мекенди коргоого байланыштуу чыгармаларды талдап, анда оң жана терс каармандарына салыштырмалуу анализ жүргүзө алат. Көркөм каражаттарды колдонуп түрдүү образдарды жарата алат.
2	Көркөм сүрөт өнөрү, музыкага арналган композиция	Тандалып алынган чыгарманын негизинде тексттеги, ыр саптарындагы жана сүрөт өнөрүндөгү мазмунунан анализ жүргүзөт. Сүрөт өнөрүнүн каражаттары аркылуу окуянын маанисин чагылдырат
3	"Кыргыз жер" (пейзаж) монотипия ыкмасында.	Кыргыз жана дүйнө элдеринин сүрөтчүлөрүнүн жараткан чыгармаларына талдоо жүргүзөт. Монотипия ыкмасында өзүнүн чыгармачылык ойлорун иш жүзүнө ашырат.
4	Улуттук куурчактар	Колдо бар материалдар менен улуттук колоритте ар түрдүү түстөгү жиптерди колдонуп куурчактарды жасашат.
5	Нумизматика (монета, медалдар).	Монеталар жана медалдар өндүрүү тарыхы менен таанышышат. Тандалган жыйытыктоочу эскизди түзүп көрзөзмөдө коргойт..

Көркөм өнөр сабагында окуучулар:

- Жумушчу орунду туура уюштуруп, түрдүү көркөм каражаттар менен иштегенди үйрөнүшөт;
- Сүрөт өнөрүнүн түрлөрүн жана жанрларын билишет;
- Көркөм чыгарманы талдоонун эрежелерин өздөштүрүшөт;

- Көркөм өнөр жана өнөр таануу терминдерин билишет;
- Сүрөт өнөрүнүн (живопись, скульптуранын) жана архитектуранын ар кайсы түрлөрүн, өзгөчөлүктөрүн айырмалай алышат;
- Өзүнүн чыгармачыл ой туюмун, кыялын жүзөгө ашыруу үчүн ар түрдүү ыкмаларды пайдаланышат;
- Көркөм өнөрдүн негизги мыйзамдарын: жайгаштыруу (компоновка), перспектива, деңгээл сызыгы, ыргак, түс, өң, композиция жана башкаларды колдоно билип жана аларды өз чыгармачылыгында пайдаланышат;
- Чыгармачылык аркылуу өз дараметин ачып, туюнта билишет;
- Дүйнөлүк жана Ата Мекендик маданияттын чыгармаларына карата өзүнүн нарктуу (баалуулукка негизделген) оюн жана мамилесин айтып берүү, талдоо боюнча болгон сөз байлыктарын арттырышат;
- Дүйнөгө карата мамилесин, көз карашын өзүнүн чыгармачылыгы аркылуу билдиришет;
- Кыргыз элинин тарыхый, маданий жана көркөм салттарын сыйлоо, Кыргызстандагы бардык элдеринин чыгармачылык мурастарын баалап, сактаганга үйрөнүшөт.
- Алган билим, ык, көндүмдөрүн чөйрөнү эстетикалуу түрдө уюштурууда пайдалана билүүсү, окуучулардын чыгармачылыкка болгон кызыгуусун арттырууга чоң өбөлгө түзөт.

Милдеттери:

- көркөм өнөргө болгон кызыгууларын арттырып, чыгармачылык шыгын өнүктүрүү;
- улуу муундардын мурастарын баалап жана сактай билүүгө умтулуу, алар менен сыймыктануу сезимдерин тарбиялоо;
- көркөм маданияттын кубулуштарын жана алардын коомдогу ролун түшүндүрүү;
- көрүү сезими аркылуу кабыл алууну, түстөрдү талдай билүүнү, композициялык маданиятты, кеңири ой-жүгүртүүнү, байкоо аркылуу элестете билүүнү өнүктүрүү;

- көркөм өнөр боюнча билимдерин, билгичтик жана көндүмдөрүн калыптандыруу;

- алган билимдерин күндөлүк жашоо-турмушунда көркөм-сулуулуктун мыйзам ченинде колдоно билип, аткарган иштеринен ырахат алуу сезимин өстүрүү;

- көркөм өнөр багытында кесиптик багыт алуусун камсыз кылуу;

- көркөм өнөр предметинин коомдогу жана жашоо турмушубуздагы маанисин, баалуулугун түшүндүрүү;

Мугалимдер үчүн сунушталган адабияттар

Акматалиев А. Көркөм кол өнөрчүлүк. (Окуучулар үчүн колдонмо.). «Мектеп», 1984.

2. Акматалиев А. Кыргыздардын колдонмо-жасалга өнөрү. Фрунзе, «Адабият», 1989.

3. Акматалиев А. Кыргыздардын кол өнөрчүлүгү (колдонмо). Бишкек, Мурас 1996.

4. Акматалиев А. Кыргыздын уз-усталары (антология) Бишкек: Кыргыз энциклопедиясы, 1997.

5. Акматалиев Амантур Сейтаалы уулу Кыргыздардын көөнөрбөс дөөлөттөрү.-Б.: Шам, 2000.

6. Абдыбаев К. Ы. Сүрөт өнөрү жана жанрлары. КУУнун “Университет” басмаканасы. Бишкек 2014

7. Акматов Д. А. Бердибаева С. Маркова Р. А. Көркөм өнөр булагы. Бишкек «Педагогика» 2002.

8. Алехин А. Д. Изобразительное искусство. Москва,. «Просвещение», 1984.

9. Антипина К. И. Прикладное искусство южной Киргизии. Искусство стран и народов мира. Энциклопедия. Издательство «Советская энциклопедия» .

10. Арина Н. Л. Урок прекрасного: Из опыта работы. Москва «Просвещение», 1983.

11. Бекбоев И. Инсанга багытталган окутуунун технологиясынын теориялык и практикалык маселелери. – Б.: Бийиктик, 2004.

12. Богатаева З.А. Мотивы народных орнаментов в детских аппликациях.-М.: Просвещение, 1982.
13. Волков Н. П. Приобщение школьников к творчеству: из опыта работы. Москва, Просвещение, 1982.
14. Достовцев Н. Н. Методика преподавание изобразительного искусства в школе. 2-изд. Москва. «Просвещение», 1980.
15. Запаренко В. Энциклопедия рисования (Золотая коллекция школьника). -М.: 2002.
16. Как научиться рисовать: Универсальное пособие для детей и взрослых.-М.: Росмэн, 2002.
14. Колле Поль. Карандаш. Искусство владения техникой.-Минск: 2000.
15. Каменова Е. «Какого цвета радуга?» Москва, «Детская литература». 1975.
16. Мамбетаипова Ш. Оюмдагы обондор: Китеп-альбом. Ф.: Кыргызстан, 1986.
17. Салиева А. А. История киргизского искусства. Издательство «Илим», Фрунзе, 1971.
18. Неменский В. Н. Распахни окно. Москва, Молодая Гвардия, 1974.
19. Неменский В. Н. Мудрость красоты: о проблемах эстетического воспитания. Кн. для учителей. Москва, «Просвещение», 1981.
20. Стин И., Фитисов А. Природа и фантазия. Москва, Просвещение, 1971.
21. Терентьев А. Б. Рисунок в педагогической практике учителя изобразительного искусства. Москва, «Просвещение», 1981.
22. Үмөтов Ж. Кыял дүйнөсүндө. Альбом. -Ф.: Кыргызстан, 1982.
23. Фриллинг Г., Ауер К. Человек. Цвет. Пространство. (Перевод с нем. Москва. Строй издат. 1973. Художники Советской Киргизии: редкол.: Садыков Т. С., Асанбеков С. А., Ильина Л. А. и др.: «Кыргызстан», 1982.
24. Чокморов Н. Сүймөнкул Чокморов. Даректүү баян, эскерүүлөр, макалалар жана ырлар. «Кыргызстан» Басма Үйү, 1999.
25. Народные декоративно-прикладное искусство кыргызов. Изд-во наука. 1968. Редакторы: Иванов С. В., Анипина К. И.
26. Кыргыз мамлекеттик сүрөт искусство музейи. Фрунзе, Кыргызстан, 1985.

27. Теоретические основы содержания общего среднего образования
/Под.ред. В.В.Краевского, И.Я. Лернера. – М., 1983. – 352 с.